

РОЗДІЛ 3 ГЕРМАНСЬКІ МОВИ

УДК 811.111.161

ПЕРЕПИТУВАННЯ В АНГЛІЙСЬКОМУ МОВЛЕННІ ДІАЛОГІЧНИХ ТЕКСТІВ

ECHO-QUESTIONS IN ENGLISH SPEECH OF DIALOGUE TEXTS

Артеменко А.І.,
orcid.org/0000-0003-2426-875X
доктор філософії в галузі освіти,
старший викладач кафедри іноземних мов факультету маркетингу
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Стаття присвячена дослідженню перепитувань в англійському мовленні діалогічних текстів. Перепитування – це особливий тип питальних речень, які можуть аналізуватися в структурно-семантичному та прагматичному аспектах. Вони дають можливість мовцям передавати різні внутрішні почуття. Цей лінгвістичний засіб є важливим у комунікації. Перепитування дають можливість спілкуватися не лише на граматичному рівні, але й на прагматичному.

Ключові слова: перепитування, структурно-семантичний аспект, прагматичний аспект, мовлення, текст.

Статья посвящается исследованию вопросов-переспросов в английской речи диалогических текстов. Вопросы-переспросы – это особенный тип вопросительных предложений, которые могут анализироваться в структурно-семантическом и прагматическом аспектах. Они дают возможность говорящим передавать разные внутренние чувства. Это лингвистическое средство есть важным в коммуникации. Вопросы-переспросы дают возможность общаться не только на грамматическом уровне, но и на прагматическом.

Ключевые слова: вопросы-переспросы, структурно-семантический аспект, прагматический аспект, речь, текст.

The article is devoted to the research of echo-questions in English speech of dialogue texts. Echo-questions are a specific type of the interrogative sentences which can be analyzed according to the structural and semantic aspect and pragmatic aspect. They give the opportunity for speakers to express different inner feelings. This linguistic mean is important in the communication. Echo-questions give the opportunity to communicate not only on the grammatical level but also on the pragmatic level.

Key words: echo-questions, structural and semantic aspect, pragmatic aspect, speech, text.

Постановка проблеми. Дослідження перепитувань в англійському мовленні діалогічних текстів завжди було і залишається актуальним. Сьогодні це дослідження набуло ще більшого значення після того, як було з'ясовано, що аналіз мовлення не може обмежуватися лише його граматичним аналізом. Створення англійського мовлення діалогічних текстів із вживанням перепитувань відбувається як шляхом логічного розгортання, так і шляхом асоціативного нанизання окремих висловлювань, які можуть мати прагматичний характер, що виявляється можливим внаслідок постійного контролю з боку мовця за реакцією слухача.

Зазначимо, що інколи відсутність часу для корекції англійського мовлення художніх текстів і неможливість повернутися до його початку створюють необхідність вживання перепитувань, що дає можливість аналізувати англійське мовлення діалогічних текстів з урахуванням прагматичного аспекту. Англійське мовлення діалогічних текстів

відбувається під час контакту мовців, які вживають у своєму мовленні перепитування як один із ефективних елементів мовлення.

Перепитування в англійському мовленні діалогічних текстів стимулюють мовців до реакції на попереднє питальне чи не питальне висловлення і, відповідно, дають їм можливість добре подумати над змістом попереднього висловлення і бути більш організованими та програмувати наступне висловлення, досягаючи відповідної інтенції.

Основними компонентами англійського мовлення діалогічних текстів із вживанням перепитувань можна вважати зовнішню та внутрішню комунікативну ситуацію учасників комунікації, взаємну залежність мовців, процес передачі інформації від мовця до слухача, комунікативні дії учасників, результат комунікативного акту.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Ця проблема привертала і привертає увагу багатьох науковців, зокрема О.В. Бекетову, Н.Д. Арутюнову,

Л.Р. Безуглу, В.В. Бузарова, Г.Г. Почепцова, Г.П. Грайса, Б. Бенвела, Т. Дейка, Л.І. Павленко, Т.О. Анохину, М.Ю. Орлову та інших учених [1–11].

Англійське мовлення діалогічних текстів, де вживаються перепитування, потрібно розуміти при цьому в найширшому сенсі – як будь-яке висловлювання, яке передбачає наявність мовця, слухача і намір першого певним чином впливати на іншого [1, с. 276].

З позиції сучасних підходів англійське мовлення діалогічних текстів із вживанням різноманітних типів перепитувань [11] – це складне комунікативне явище, яке містить, крім тексту, ще й екстралінгвістичні фактори (знання про світ, думки, настанови, цілі адресата), які необхідні для розуміння тексту [4, с. 8].

Англійське мовлення діалогічних текстів із перепитуваннями стосується певного адресата і передбачає його реакцію, оскільки є створеним у певній комунікативній ситуації висловлюванням, спільним для адресата і адресанта [9].

Дослідник комунікативної типології адресата [5, с. 11–16] виділяє такі його типи: квазіадресат – «збитковий» для участі в мовленнєвій комунікації об'єкт, адресат-ретранслятор (отримує повідомлення і передає справжньому адресату), непрямий адресат (третій учасник комунікативного акту, наприклад слухач), співадресат (володіє тотожним статусом; цей тип може спостерігатися під час розсилання листів ідентичного змісту) [3]. Досліджуючи перепитування в англійському мовленні художніх текстів, ми маємо справу з прямим/дійсним адресатом. Прямий адресат – той, до якого і формально, і по суті звертається відправник послання, тобто формальне звернення і комунікативна інтенція мовця є односпрямованими [6]. Саме ця обставина спричиняє те, що мовець організовує своє послання з урахуванням особливостей сприйняття, готовності до ситуацій спілкування його партнера з комунікації [2].

Перепитування в англійському мовленні діалогічних текстів є невіддільним складником комунікативних ситуацій [8]. Мовці створюють модель тієї конкретної ситуації, учасниками якої вони є. Водночас як ситуаційні моделі можна назвати семантичними, так звані контекстні моделі є прагматичними і соціальними. Вони необхідні для того, щоб створити контактну базу художнього тексту, визначити жанр мовлення, окреслити цілі й інтереси учасників мовлення, а також забезпечити певну увагу загальновизнаним чи ситуативно обумовленим характеристикам учасників комунікації, зокрема їх статусу чи соціаль-

ній ролі [10]. Ці умови необхідні також для того, щоб визначити, який комунікативний акт при цьому здійснюється: загроза, підтвердження чи прохання [7]. Усе це відіграє важливу роль у процесі мовлення.

Постановка завдання. Автор статті ставить перед собою завдання проаналізувати перепитування в англійському мовленні художніх текстів із врахуванням їх прагматичних і структурно-семантичних особливостей та їх здатність робити мовлення більш цікавим.

Виклад основного матеріалу. Перепитування у статті аналізуються у структурно-семантичному та прагматичному аспектах, звертаючи увагу на внутрішні чинники спілкування. У такому діалозі:

Lavina: (still suspiciously – with a touch of scorn)
If I loved anyone – !

Christine: (tauntingly) *If?* I think you do love him – as much as you can love! (With a sudden flurry of jealousy) You little fool! Don't you know I made him flirt with you, so you wouldn't be suspicious?

Lavina: (gives a little shudder – then fiercely) He didn't fool me! I saw what a liar he was! I just led him on – to find out things! I always hated him! (Christine smiles mockingly and turns away, as if to go out of the room. Lavina's manner becomes threatening again) Wait! I don't trust you! I know you're thinking already how you can fool me and break the promise you've just made! But you better not try it! I'll be watching you every minute! And I won't be the only one! I wrote to Father and Orin as soon as I got back from New York! [O'Neil: 689].

перепитування *if?* виражено сполучником і передає таке внутрішнє почуття, як насміх.

Зазначимо, що друга частина висловлення відповідного діалогу може експлікувати і уточнювати інтенцію, імпліцитно виражену в її першій частині (наприклад, перепитування служить засобом для вираження здивування, а пост-перепит уточнює інформацію, що констатує наступний діалог:

Conover: Yes, I'm afraid it would. It would defeat the whole purpose.

Mary: *Purpose?* What purpose?

Conover (avoiding a direct answer): Mrs. Matthews, you must know how concerned your husband is about this country's splitting apart – how deeply he feels that it must be held together. [Gassney: 84].

де перепитування *Purpose?* передає здивування, а пост-перепитування *What purpose?* уточнює інформацію.

Зазначимо, що інтенція однієї частини висловлення може посилювати інтенцію, яка виражена

в другій (наприклад, перепитування служить для вираження роздратування, а пост-перепитування містить аргументацію точки зору відправника перепитування, посилюючи семантику роздратування). У діалозі:

Nina: Ned does not love her — but he used to like her and, I think, desire her. Does he now, Doctor?

Darrell: (thinking) *Does he?... Who is he?... he is Ned!... Ned is I!... I desire her!... I desire happiness!... (Trembling now – gently).*

But, Madame, I must confess the Ned you are speaking of is I and I am Ned [Neil: 545].

перепитування *Does he?* вживається з метою заповнення комунікативної паузи, а пост-перепитування *Who is he?* уточнює інформацію.

Зазначимо, що перепитування також може бути охарактеризовано як пряме і непряме питання. В англійському діалогічному мовленні діалогічних текстів перепитування виступає як питальна відповідь чи цитатне питання. Ознаки, які є спільними для перепитувань та інших типів питань, не вичерпують семантики перепитувань. Функціонування в складі простих і складних висловлювань спричиняє в останньому випадку до комунікативної взаємодії перепитування з попередньою і наступною частинами складного висловлення, які називаються пре-перепитування і пост-перепитування відповідно.

Перепитування можна класифікувати з погляду різних ознак. Це явище можна класифікувати у структурно-семантичному аспекті. Зазначимо, що перепитування за структурно-семантичними ознаками можна охарактеризувати як верифікативні перепитування, спрямовані на з'ясування істинності чи хибності змісту висловлення [5].

Розглянемо такий діалог:

Sophie: Yes. I am sure. But I will not accept it as largenss – to make you happy. We will call it a loan, come by through blackmail money, nor think of oneself as a charity girl.

Nina (after a second): *Blackmail money?*

Sophie: Yes ma'am [Hellman: 485].

У цьому діалозі верифікативне перепитування ужито з метою уточнення інформації для того, щоб з'ясувати істинність попереднього висловлення.

Верифікативні перепитування можуть включати спеціальні та загальні перепитування, які можуть бути:

а) частковими, тобто такими, які повторюють попереднє висловлення частково:

Ben's Voice: Uncle Willie. It's Ben.

Willie: *Ben?* Is that you?

Ben's Voice: Yes. Open up. [...] [Simon: 324].

б) нечастковими, тобто такими, які повторюють попередню репліку повністю:

Horace: I didn't have a bad time. (As she shakes her head he becomes insistent) No, I didn't.

Regina: Oh, at first when I – when I heard the news about myself – but after I got used to that. I liked it there.

Horace: *You liked it?* (Coldly) Isn't that strange. You liked it so well didn't you want to come home? [Hellman: 187].

в) ідентифікуючими, тобто такими, які повторюють стверджувальні висловлення:

Bess: I picture you.

Macon: What? *You pictured me?*

Bess: Hunt the elephant.

Macon: The elephant?

Bess: Bang, bang, bang [Henley: 51].

4) неідентифікуючими, тобто такими, які повторюють нестверджувальні висловлення:

Alper: Well, I'll tell you Rabbi (He scowls, a little flustered, then turns and goes out of the office) Excuse me.

The Rabbi (On the phone): Locust 6-0932.

Alper (To Zitovsky): She's not there.

Zitovsky: *She's not there?*

Alper: I'll have to go out and look for her (Frowning in contemplation, Alper puts his coat on slowly and exits from the synagogue).

The Rabbi is still on the phone. His voice rises to the pitch usually used for long distance calls [Chayefsky: 54].

Перепитування аналізуються стосовно прагматичного аспекту і можуть вживатися з метою передачі такого внутрішнього почуття, як презирство, про що свідчить наступний діалог:

Irene (raising her clenched hand – furiously): Stop talking to me, rigger, or I'll split your fool head. (As Ceely shrinks away. Irene lowers her hand, and glances around the room).

What's Dreamy?

Ceely (scornfully): Yo' ax me dat! *What's Dreamy?* [O'Neil: 17–18].

перепитування *What's Dreamy?* вживається з метою висловити презирство з приводу слів, сказаних Ірен. Перепитування також можуть виражати здивування, але одночасно вживатися для заповнення комунікативної паузи. У наступному діалозі:

Tiberius (in a sudden panicky flurry-feverishly): Quick, Lazarus! You will soon be silent! Speak! — in the name of man's solitude — his along of farewell — what is beyond there, Lazarus? (His voice has risen to a passionate entreaty).

Chorus (in a great pleading echo): What is beyond there, Lazarus?

Crowd: *What is beyond?*

Lazarus: (his voice speaking lovingly with a surpassing clearness and exaltation) Life! Eternity! Stars and dust! God's Eternal Laughter! [O'Neil: 454].

перепитування *What is beyond?* заповнює комунікативну паузу й одночасно виражає здивування.

Перепитування також можуть передавати такий внутрішній стан мовця, як почуття провини, що ми можемо побачити в наступному діалозі:

Christine: Everything! I've felt your distrust from the moment you came. Your eyes have been probing me, as if you were a juror again and I were the prisoner.

Mannon: (guiltily) *I?*

Christine: And all on account of a stupid letter. Vinnir had no business to write. It seems to me a late day when I am an old woman with grown-up children, to accuse me of flirting with a stupid ship captain [O'Neil: 706].

У наступному діалозі перепитування Botulism? вжито з метою уточнення інформації та одночасно передачі здивування:

Edward: Botulism!

Edgar: *Botulism?*

Edward: The martini olives were contaminated [Epstein: 54].

Перепитування також можуть показувати, що мовця зацікавила інформація попереднього мовця, що показує такий діалог:

Ruth (At the phone): Hello – Just a minute. (Goes, to door) Walter, it's Mrs. Arnold. (Waits. Goes back to the phone. Tense) Hello. Yes, this is his wife speaking ... He's lying down now. Yes... well, he'll be in tomorrow. He's been very sick. Yes – I know. We should have called, but we were so sure he'd be able to come in today. Yes-yes, I'm very sorry. Yes... Thank you very much (She hangs up. Walter is standing in the doorway of the bedroom behind her). That was Mrs. Arnold Walter (Indifferently). Was it?

Ruth: She said if you don't come in tomorrow that, they are getting a new man... [Hansberry: 168].

Перепитування також можуть схвалювати думку мовця. У наступному діалозі:

"Is there wine?" Robert Jordan asked, sitting down again by the gypsy.

"Wine?" Why not? A whole skinful. Half a skinful. Half a skinful, anyway". [Hemingway: 51].

перепитування *Wine?* виражає схвалення. Мовець схвалює думку свого співбесідника і для того, щоб передати цей внутрішній стан мовця? використовує такий лінгвістичний засіб? як перепитування.

Перепитування також можуть передавати жаль/

Зокрема, у діалозі:

– If you had been a week later at Lisbon, last spring, Frederik, you would have been asked to give a passage to Lady Mary Grierson and her daughters.

– Should I? I was not a week later then. [Austen J.: 52]

перепитування *Should I?* вжито з цією метою.

А наступний діалог показує, що перепитування *Did you say that you had something to tell me, sir?* виражає також зацікавленість інформацією:

– That I will, with all my heart, and father too. Yes, yes, we will have a snug walk together; and have something to tell you as we go along. There, take my arm; that's right; I do not feel comfortable if I have not a woman, there. Lord! What a boat it is! king a last look at the picture, as they began to be in motion.

– *Did you say that you had something to tell me, sir?*

– Yes, I have. Presently. But here comes a friend, Captaina Brigden; I shall only say "How d'ye do" as we pass, however... [Austen J.: 130].

Перепитування також можуть виражати розчарування:

Yank. After I'm 'nitiated. I'll show you.

Secretary (disappointed): *Initiated?* There's no initiation.

Yank (disappointed): Aren't there no password... [O. Neil: 74].

У цьому діалозі перепитування *Initiated?* виражає розчарування.

Cleo (loftily): A man who gets his name in the paper so often must be important to some people.

Frenchy: You got a lot to learn, Cleo. What's between you?

Cleo: "*Between you?*" Who?

Frenchy: Or don't you speak without your lawyer? (Coming up closer to her and dropping his voice). Listen, don't twist Stars's head. He's foolish, but he's good and we like him. Don't get him in trouble. (Taking her arm). Come on over to my office [Odets: 382–383].

У діалогічній єдності перепитування *Between you?* вжито з метою уточнення інформації.

Проаналізувавши наступний діалог:

Regina (after a minute): Well, what's the matter with you then?

Oscar: She wouldn't wait. She wouldn't even wait for ten days until Papa give me the money again.

Ben: *Again?*

Oscar: That's how much she cared for me. Wouldn't even wait. Said she was going on to New Orleans anyway. That she'd had enough – My God,

I talked and begged. I even tried to carry her off the train [Hellman: 389],

можна зазначити, що Бен стурбований із приводу інформації Оскара про його стосунки з нею і для того, щоб показати, що проблеми Оскара для нього є також важливими, він вживає перепитування *Again?*. Наступний діалог:

George: It's a new system. We don't have all the bugs out yet.

Jennie: I can't believe this conversation.

George: Look, if five minutes is too exhausting, we could have two-and-a-half-minute halves with an intermission.

Jennie: Why am I intrigued by this? ... When would you like this momentous occasion to take place?

George: How about right now?

Jennie: *Right now?* That's crazy.

George: You mean, not possible?

Jennie: Oh, it's possible. It's just crazy [Simon: 662].

показує, що перепитування *Right now?*, що вжито Дженею, однією із співбесідниць цього діалогу, виражає заперечення.

Висновки. Отже, дослідження констатує, що вживання перепитування в англійському мовленні діалогічних текстів зумовлене відповідною комунікативною ситуацією, яка має конкретний зміст комунікації між мовцями. Перепитування – це результат внутрішнього програмування і внутрішнього прагматичного мовлення, тобто актуалізують внутрішні почуття мовця, беручи до уваги не лише структуру відповідного перепитування, але і його прагматичний аспект.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бекетова О.В. Структурно-семантичні та функціональні особливості фігур повтору в аргументованих текстах (на матеріалі німецької мови): дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.04. Київ: КДЛУ, 1998. 104 с.
2. Арутюнова Н.Д. Феномен второй реплики, или о пользе спора. Логический анализ языка: Противоречивость и аномальность текста. М.: «Наука», 1990. С. 175–189.
3. Безугла Л.Р. Діалог, діалогічний текст та діалогічний дискурс. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. 2009. С. 7–14.
4. Бузаров В.В. Круговорот диалогической речи, или взаимодействие грамматики говорящего и грамматики слушающего. Ставрополь: СГУ, 2001. 168 с.
5. Почепцов Г.Г. Коммуникативные аспекты семантики. К.: «Высшая школа», 1987. 129 с.
6. Грайс Г.П. Логика и речевое общение. *Новое в зарубежной литературе*. М.: «Прогресс», 1985. С. 217–237.
7. Benwell B. Discourse and Identity. UK: Edinburgh University Press, 2016. 314 p.
8. Dijk T.A. van. Discourse as Social Interaction. Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction. London: Sage Publications Ltd., 2000. P. 1–37.
9. Павленко Л.І. Прагматичний потенціал псевдоінформативного перепитування в англійському розмовному мовленні. Київ: НУ «КМА», 2009. С. 59–62.
10. Анохіна Т.О. Лакуни питальних речень VS теорія мовленнєвих актів. Київ: КНЛУ, 2017. С. 8–12.
11. Орлова М.Ю. Антиномии диалогического дискурса. Владивосток: МГУ им. Г.И. Невельского, 2003. 213 с.